

Råd og vink

for skriftlig dansk på hf 2023

Råd og vink præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende de skriftlige eksamenssæt, men indfører ikke nye bindende krav. Rapporten henvender sig til dansklærere og skriftlige censorer, men elever kan også læse med.

Råd og vink er skrevet af May Britt Klamer, formand for opgavekommissionen, og Nicolai Rekve Eriksen, fagkonsulent

Indhold

Indledning.....	3
Opgaveformuleringer til årets sæt 2023	3
Årets sæt.....	5
Generelt om årets sæt.....	5
Genrebevidsthed	6
At skrive indledning.....	6
Førskrivningsproces.....	8
Begrebsafklaring og -forståelse.....	8
Analiserende artikler	9
Citater og eksempler	9
Fortolkningsøvelse.....	10
Perspektivering.....	11
Debatterende artikel	13
Positionering.....	13
Pro/contra	13
Oversigt over opgaver og emner fra 2018-2023	14
Ressourcer til arbejdet med skrivning og de to skrivegenrer.....	17

Indledning

I år afholdtes skriftlig eksamen i dansk A på hf den 16. maj. Opgaverne fordelte sig som det har været kendt gennem en årrække med 3 analyserende artikler og 1 debatterende artikel. Censorevalueringerne peger på, at særligt genrebevidsthed, indledninger, begrebsforståelse og taksonomi halter i elevbesvarelsene. Derfor har 2023-udgaven af *Råd & Vink for skriftlig dansk på hf* disse områder i fokus.

Opgaveformuleringer til årets sæt 2023

Opgave 1

Titel: Menneskets forhold til døden

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger **tekster, der skildrer menneskets forhold til døden**.

I din artikel skal du analysere, fortolke og perspektivere *Springer* (tekst 1).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *Springer*, hvor du bl.a. kommer ind på en karakteristik af fortælleren og hendes forhold til døden. Du skal desuden undersøge novellens brug af symboler
- at perspektivere din analyse og fortolkning til det overordnede emne for artiklen, idet du inddrager et eller flere eksempler fra fx litteratur, dokumentar eller film
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 2

Titel: Den selvscenesættende kunstner

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger, **hvordan kunstnere iscenesætter sig selv**.

I din artikel skal du analysere, fortolke og perspektivere dokumentaren *National Romantik 2021* (tekst 2).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke, hvordan Tobias Rahim i *National Romantik 2021* iscenesætter sig selv som kunstner og menneske. Undersøg i den forbindelse, hvordan de sproglige og filmiske virkemidler understøtter iscenesættelsen
- at perspektivere din analyse og fortolkning til det overordnede emne for artiklen, idet du inddrager et eller flere andre eksempler fra fx litteratur, dokumentar eller sociale medier
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 3

Titel: Takketaler

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger **takktalen som genre**.

I din artikel skal du analysere, fortolke og vurdere *Takktale ved overrækkelsen af De Gyldne Laurbær 2022* (tekst 3a) og *Takktale ved modtagelsen af prisen Bedste Mandlige Hovedrolle 2022* (tekst 3b).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *Takktale ved overrækkelsen af De Gyldne Laurbær 2022*, herunder kommunikationssituation, komposition, sprog og hensigt
- at sammenligne *Takktale ved overrækkelsen af De Gyldne Laurbær 2022* og *Takktale ved modtagelsen af prisen Bedste Mandlige Hovedrolle 2022*
- at vurdere, om takktalerne fungerer efter hensigten
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 4

Titel: Kvindefremstillinger i krimier

Opgaveformulering

Skriv en debatterende artikel, hvor du undersøger og diskuterer, **om krimiers fremstillinger af kvinder er problematiske**.

I din artikel skal du inddrage *Man parterer da kvinder* (tekst 4a), *Kulturen sætter kvinder over mænd* (tekst 4b) og trailer til *Kastanjemanden* (tekst 4c).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at diskutere kvindefremstillingen i krimier ved at inddrage hovedsynspunkter og argumenter fra *Man parterer da kvinder* og *Kulturen sætter kvinder over mænd*
- at underbygge dine egne argumenter ved at inddrage *Kastanjemanden* som eksempel på, hvordan kvinder kan fremstilles i krimier. Du må gerne inddrage et eller flere andre eksempler fra litteratur eller film
- at præsentere emnet gennem en fokuseret indledning og diskussion og forsøge at overbevise din læser gennem en stærk og velgennemtænkt argumentation med en afslutning, der markerer dit synspunkt

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Årets sæt

Generelt om årets sæt

Opgave 1:

Oplevelsen blandt censorerne var i år, at nogle elever havde svært ved at besvare opgaven. Det tyder på, at eleverne 1) overser elementer i opgaveformuleringen og 2) ikke helt forstår begrebet 'symbol'. Derudover er perspektivering generelt svært for eleverne, hvilket betyder at de ikke får vist den taksonomiske progression, der ønskes i deres besvarelse.

Opgave 2 og 3:

Disse to opgaver slås i dette *Råd & Vink* sammen, fordi de i år generelt blev valgt fra af eleverne. Hvad årsagerne til dette er, kan vi kun gisne om, men for opgave 2 kan det bemærkes, at dokumentaren var et uddrag af en dokumentar, der havde en speciel og fragmenteret komposition og en hovedperson, som eleverne sandsynligvis har en holdning til. Opgave 3 havde fokus på takketalere og dermed ikke overgenren (taler), hvilket måske har skræmt nogle elever på forhånd, selvom de i deres undersøgelse reelt set skulle gøre brug af den generelle viden, de har om talegenren.

Opgave 4:

Vurderingen er, at lige så mange elever som sædvanligt skrev opgave 4. På trods af, at emnet kunne anspore elever ud i en kønsdebat eller lignende, var der generel tilfredshed med måden opgave 4 blev besvaret – med fokus på emnet og ikke det omkringliggende. Dog peger censurevalueringerne på generelle udfordringer med opgave 4. Disse behandles i afsnittet om den debatterende artikel.

Genrebevidsthed

Censorerne har meldt tilbage, at elevbesvarelserne i år har vist en overraskende mangel på genreforståelse. I de følgende afsnit er der forslag til, hvordan der kan arbejdes med analyse, fortolkning og perspektivering i de analyserende artikler samt elevens positionering i den debatterende artikel.

Der kan desuden læses om genrerne [her](#), samt hvordan der kan arbejdes med genrerne [her](#).

At skrive indledning

I *FAQ om de skriftlige genrer i dansk*, der findes på EMUen, står der om indledning, at: "Der er ingen regel for, hvordan en indledning skal se ud, men overordnet er indledningens funktion i alle tre genrer at præsentere og vinkle emnet og lave en fængende og formidlingsbevidst rammesætning af undersøgelsen. Derfor bør eleven undgå at gentage opgaveformuleringen med formuleringer som "Jeg vil i denne opgave...", "Jeg har fået til opgave, at..." o.l."¹ Det virker til, at der er en god bevidsthed om, at indledningen netop tjener en formidlende funktion, og at det allerede i indledningen er muligt – og vigtigt – for eleven at vinkle sin besvarelse og vise sin faglighed. Desværre er der år efter år en del elever, der fejlagtigt behandler et mere overordnet emne, end det de bliver bedt om. Et eksempel er i årets opgave 1, hvor eleverne skal skrive en analyserende artikel om "menneskets forhold til døden". Mange elever skriver en indledning, der handler mere overordnet om døden, og de får dermed ikke fokuseret og vinklet deres besvarelse fra en start. Herunder ses to eksempler på indledninger, der er lånt fra elevbesvarelser af eksamenssættet fra maj 2023.

Eksempel A1

Det siges, at det eneste der er lovet i livet, er døden. Man er aldrig garanteret villa, vovse og Volvo i livet. Til gængæld er man garanteret, at døden nok skal indtræffe på et eller andet tidspunkt. Om det er igennem en kræftsygdom der indtræder lige inden man drager på pension, fordi man aldrig har kunne overkomme sin cigaretafhængighed, eller om det er igennem et hjertestop i puberteten, der egentlig ikke har nogen medicinsk begrundelse, så er døden altså en hændelse, man ikke kan løbe fra. I Sissel Bergfjords novelle *Springer*, der er fra novellesamlingen *midlertidig opvartning* (2020), beskriver forfatteren en tabubelagt side af dødsspektrummet. Altså den, der er selvvalgt. Måske kunne man argumentere for, at der er folk der løber igennem en livsline, hvor deres eneste mål er at smage døden. Der er utallige serier, film og bøger om døden og alt hvad det indebærer. Alt fra følgerne af død til opskriften på den perfekte begravelse, så er død simpelthen noget man er tvunget til at kunne se i øjnene.

Eksempel A1 viser en indledning, der har døden som fokus. Altså har denne elev ikke vinklet sin besvarelse mod emnet (menneskets forhold til døden), og der er dermed en risiko for, at

¹ <https://emu.dk/stx/dansk/proever-og-eksamen/faq-om-de-skriftlige-genrer-i-dansk?b=t6-t1075-t3848>

resten af besvarelsen vil blive for generel og have for lidt forankring i emnet, ligesom afsender ikke har sin modtager i fokus fra en start. I en 3-4 sideres besvarelse har eleven et ansvar for at tydeliggøre emnet fra begyndelsen. Indledningen i eksempel A1 er – isoleret set – velskrevet og den samlede besvarelse blev bedømt til over middel.

Eksempel A2

Mennesket reagerer på det uforståelige med en vis afsky, ubehag og til tider irritation. Vi forstår det jo ikke. Døden er et begreb, der jo er langt fra vores opfattelse, og som menneske kender vi kun livet. Hvordan kan man fuldstændigt forstå en tilstand man aldrig selv vil opleve? Når man oplever det, er det jo enden på ens jordiske eksistens. Mennesket prøver derfor at opnå en forståelse af det uforståelige, det afskyelige, det, der bringer ubehag i os. Et eksempel på denne skildring af mennesket forhold med døden ses i novellen Springer fra novellesamlingen Midlertidig opvartning, 2020, af Sissel Bergfjord. Her møder vi jeget på vej hjem med toget, som midlertidigt stopper, da det påkører en springer.

Eksempel A2 er skrevet af en elev, der vinkler sin indledning og har emnet i centrum. Dermed signalerer eleven allerede fra begyndelsen af sin besvarelse, at vedkommende har en bevidsthed om emnet, der dermed kommer til at danne en rød tråd gennem besvarelsen.

I den debatterende artikel, er det mindst lige så vigtigt for eleven at skrive en holdning frem i besvarelsen fra en start. På denne måde positionerer eleven sig og skriver allerede fra indledningen med en modtagerbevidsthed, der kan fungere som rød tråd og nuanceres gennem besvarelsen. Eksempel A3 herunder viser en elev, der har faglige udfordringer. Disse bliver ikke mindre af, at eleven lader sin indledning tage afsæt i et overordnet emne, man kan kalde 'kvinder som ofre'. Det bliver dermed allerede fra starten en besvarelse, der har et skævt fokus ift. det ønskede emne (kvindefremstillinger i krimier). Hertil bærer indledningen desuden præg af at være den type indledning, der ikke ønskes i artikelgenrerne på hf (fx "Der skal...").

Eksempel A3

Kvinder er de virkelige offer? Hvis de ikke er hvorfor er det så dem der bliver mishandlet slået voldtaget, Er det dem der bliver udøvet vold på det tænker vi alle over, men vi kender ikke svaret ofte ser vi dem blive sat i en den svage position, vi ser det i filme vi ser det i nyheder fordi det sker ude i den kolde verden. I opgaven som har emnet kvindefremstillinger i krimier, der debatteres med 2 forskellige tekster og med 2 forskellige holdninger. Der skal bruges argumenter for begge parter. Der skal bruges synspunkter fra begge tekster, og ved at inddrage forskellige vinkler Af emnet. Så dette problem kan løses

Til sammenligning er eksempel A4, der dog ikke ignorerer de samfundsmæssige perspektiveringsmuligheder, der ligger i opgaveformuleringen, men eleven formår at blive på sporet og holde sig til det overordnede emne for opgaven:

Eksempel A4

Krimiens fiktive verden er en populær størrelse i dag, den bliver indtaget som både serie og film på streaming tjenester, i bogformat og i landets og udlandets biografer og har været det siden genrens opfindelse, men krimiens narrativ kræver et offer, og dette offer er og har ofte været en kvinde. Og i lyset af den blomstrende samfundsdebat der omhandler køn, race og minoriteter mm. er fænomenet nu blevet sat til diskussion. For er det overhovedet i orden at fremstille kvinden som et objekt for vold, lemlæstelse og mord? Og hvorfor forholder det sig egentlig sådan? Tobias Petersens (sociolog og journalist) debatindlæg: 'Kulturen sætter kvinder over mænd' (fra Filmmagasinet Ekko d. 23. april 2022) er med til at illustrere hvorfor kvinden blev det ærketypiske offer i krimiens fortælling.

Et hensigtsmæssigt fokuspunkt i det skriftlige arbejde i dagligdagen vil dermed være at højne elevernes bevidsthed om emnets betydning for besvarelsen af den samlede opgave, og de muligheder der ligger for at skabe den røde tråd allerede fra indledningen.

Førskrivningsproces

Oplevelsen hos mange censorer er, at eleverne til skriftlig eksamen i dansk sætter sig ved deres pc, åbner et tomt Word-dokument og den valgte eksamensopgave – og så går de i gang med at skrive løs. De har med andre ord ikke en plan, inden de sætter sig til tastene. Førskrivningsprocessen kan vise sig at være afgørende for de fleste elever, idet de dermed vil have en plan for deres besvarelse, og de vil sikre, at de får besvaret samtlige punkter i opgaveformuleringen. Førskrivningsprocessen bør indgå som en naturlig del af den daglige undervisning i skriftlighed og kan fx bestå af:

- Fælleslæsning og forståelse af teksten/teksterne til opgaven
- Mindmaps med alle opgaveformuleringens elementer
- Disposition

For inspiration til og viden om førskrivningsaktiviteter, kan det anbefales at besøge hjemmesiden for *Nationalt Videncenter for Læsning* (<https://www.videnomlaesning.dk/soegning/?q=f%C3%B8rskrivning>).

Begrebsafklaring og-forståelse

I år oplevede censorerne, at der var flere elever end normalt, der havde svært ved grundlæggende fagbegrebet. Fx var det i opgave 1 svært for en del elever at analysere og fortolke symbolerne i novellen, fordi de tydeligvis var i tvivl om, hvad et symbol var. I opgave 2 var der ikke den ønskede opmærksomhed på sproglige virkemidler, og i opgave 3 savnede censorerne behandling af både kommunikationssituation og komposition.

Generelt er der et ønske og en forventning om, at elevernes faglighed bruges til noget emne-relevant. Censorer gør opmærksom på, at det ikke nødvendigvis resulterer i en bedre besvarelse, hvis elever følger en analysekøreplan, idet eleverne har tendens til at glemme opgavens emne og fokusere på andre elementer. Dette betyder i praksis, at eleven kommer i bredden, men ikke i dybden med analysen og fortolkningen. Har eleven behov for at anvende en analysekøreplan i sin

skriveproces, bør dette ligge i førskrivningen, og eleven skal så trænes i at udvælge de vigtigste elementer, der indarbejdes i besvarelsen.

Analyserende artikler

Citater og eksempler

For en stor del af elevers vedkommende er det svært at afgøre, hvordan og hvornår – og ikke mindst hvilke – citater skal inddrages i deres besvarelse. Dermed er det, også i år, blevet bemærket af censorer, at elever til tider mangler tekstnærhed.

Råd & Vink for skriftlig dansk på hf handlede i 2021 bl.a. om PEFO-struktur², der kan være et hensigtsmæssigt værktøj for elever, der har svært ved at forstå genren og de taksonomiske krav. PEFO-strukturen ser i sin grundstruktur således ud:

	Elevens egne ord (= analyse/fortolkning)
Pointe (påstand)	
Eksempel fra teksten (citat)	
Forklaring (hvordan hænger min pointe og det valgte citat sammen = fortolkning)	
Overgang til næste afsnit/PEFO	

En PEFO-struktur kan altså hjælpe elever med at forstå:

- Hvordan citater skal indarbejdes i besvarelsen
- Forskellen og sammenhængen mellem analyse og fortolkning
- Hvordan et analyse-/fortolkningsafsnit bygges op og formidles meningsfuldt

Hvis PEFO-strukturen introduceres, kan det anbefales at gøre det så tidligt som muligt, idet strukturen på sigt skal blive noget, der sidder på rygraden og ikke et skematisk værktøj, der medbringes til skriftlig danskeksamen.

PEFO-strukturen kan med fordel anvendes som et værktøj i den daglige undervisning, hvor eleverne både individuelt, i par og i grupper kan udfylde strukturen, men også hvor læreren giver forskellige pointer eller eksempler til individer/par/grupper, hvilket til sidst skal sættes sammen til flere analyseafsnit. I sidstnævnte øvelse giver 'overgang' ikke mening, mens eleverne arbejder i skabelonen uden at vide, hvad næste afsnit handler om, men det kan så udmøntes i en aflevering, hvor eleverne udelukkende skriver overgange (og evt. forfiner og nuancerer de eksisterende PEFO-afsnit). På denne måde vil eleverne opleve meget hurtigt at have skrevet hele analyse- og

² <https://emu.dk/sites/default/files/2021-09/R%C3%A5d%20og%20vink%20for%20skriftlig%20dansk%20p%C3%A5%20hf%202021.pdf>

fortolkningsdelen af en analyserende artikel, og opgaven føles måske ikke så uoverskuelig i fremtiden.

Særligt for opgaver med medieklip kan det være hensigtsmæssigt for eleverne at indsætte skærmbilleder i besvarelsen. I *FAQ om de skriftlige genrer i dansk* på EMUen står der: "[...] illustrationer og skærmbilleder må gerne bruges, hvis man vurderer, at det gavner formidlingen. De må dog ikke 'tale for sig selv' og erstatte elevens egne ord. Til screenshots skal der knyttes en forklaring af, hvad der ses på billedet, hvad læseren skal lægge mærke til, og hvorfor billedet er med"³

Fortolkningsøvelse

For yderligere at bidrage til arbejdet med fortolkningsarbejdet i undervisningen, findes herunder en parøvelse, der bruges til at forstå forskellen på tematik og fortolkning. Den skal selvfølgelig bruges på kendte tekster og med "ført hånd" i undervisningen.

Parøvelse⁴

Tekster	Tematik	=>	Fortolkning
	De overordnede spørgsmål om livet, verden, samfundet og relationer, som teksten forholder sig til – ofte afspejlet i almene <u>modsætninger</u> (fx mænd >< kvinder, natur >< kultur, ensomhed >< fællesskab, liv >< død, magt >< afmagt...)	=>	Hvad vil teksten gerne udtrykke? Hvad er tekstens samlede udsagn? Dvs. tekstens overordnede holdning til det, den tematiserer? Man kan også tale om tekstens <u>budskab</u> (*pas dog på med dét ord! – ok til ældre tekster (tænk fx på salmer!), mere problematisk/misvisende ift. nyere tekster)
		=>	
		=>	
		=>	

Diskussionsopgave

Diskuter, om de tekster, I foretrækker, er tydelige i deres budskab, og om det har noget at gøre med den kvalitet, I ser?

Kreativ opgave

Prøv at omformulere én af ovenstående fortolkninger til et slogan, der viser budskabet.

³ <https://emu.dk/stx/dansk/proever-og-eksamen/faq-om-de-skriftlige-genrer-i-dansk?b=t6-t1075-t3848>

⁴ Kreditering: Miriam Kruse, Køge Gymnasium

Perspektivering

Generelt oplever censorerne, at perspektivering i de analyserende artikler bliver for brede og ikke forankres i opgavens tekster. Et eksempel på en (manglende) perspektivering findes herunder (eksempel B1). Eleverne blev i opgave 2 bedt om at: "at perspektivere din analyse og fortolkning til det overordnede emne for artiklen, idet du inddrager et eller flere andre eksempler fra fx litteratur, dokumentar eller sociale medier". Tanken fra opgavekommissionens side var med eksemplerne 'litteratur, dokumentar eller sociale medier' at guide eleverne over i relevante perspektiveringsmuligheder. I eksemplet B1 herunder ses det, at denne elev forsøger at perspektivere meget bredt til en litterær periode og til eksistentialismen. Begge dele kan være relevante, men for at det kan fungere efter hensigten, skal eleven være meget mere konkret i sin perspektivering. Fx kunne eleven perspektivere til en konkret eksistentialistisk tekst fra undervisningen, og eleven kunne dermed afdække ligheder og forskelle i denne selvvalgte tekst og tekst 2a. Det komplette fravær af perspektiveringstekst gør afsnittene i eksempel B1 alt for overordnede.

Eksempel B1

Overskriften "National romantik" siger en del om tidsperioden, biedermeier, hvor familien er i centrum, dannelsesromanen hvor helten udvikler sig på den gode måde, Tobias Rahim er omgivet af natur stort set hele klippet igennem, man føler med ham, når han med sin sunkne stemme udtaler sig om, alle de ting han ikke er, men der hvor han føler sig fri er ude, hvor det danske flag flagre, hvor han føler sig hjemme. Tematikken er det at finde sig selv, når man har tabt sig selv.

Hans tro og meningsløshed er som, at snakke om eksistentialismen. Tobias er en æstetiker. Æstetikerens har frigivet sig fra spidsborgerens blinde efterlevelse af samfundets normer og indset, at de i bund og grund er meningsløse eller ligefrem latterlige. Æstetikerens har derfor ikke nogen faste holdepunkter i tilværelsen, så livet bliver et spørgsmål om at opsøge det interessante eller nydelsesfulde fra det ene øjeblik til det næste.

Det kan være udfordrende at få elever til at forstå, hvordan de skal perspektivere. Derfor findes der herunder en oversigt over forskellige perspektiverings spørgsmål, der er lånt fra [Råd & Vink for skriftlig dansk på STX \(2022\)](#). Denne oversigt kan bruges som udgangspunkt for perspektivering undervisningen, hvorigennem elevernes bevidsthed om sammenhænge kan udvides. Dog skal eleverne altid være bevidste om, hvad de præcis bliver bedt om i de skriftlige opgaver til eksamen.

Forskellige perspektiveringsspørgsmål

Tematiske perspektiveringer:

Kender jeg andre tekster fra samme periode eller andre perioder med samme tematik?

Kan andres teksters fremstilling af temaet gøre mig klogere på teksten?

Hvordan kan teksterne gøre mig klogere på temaet?

Perspektiveringer om sprog og virkemidler:

Hvad er det karakteristiske ved denne teksts fortælle teknik / komposition / brug af sproglige virkemidler sammenlignet med andre tekster, der fokuserer på samme tema?

Hvordan hænger teksternes brug af sprog og virkemidler sammen med den tilværelsesopfattelse, som teksten er udtryk for?

Genremæssige perspektiveringer:

Er teksten et typisk eksempel på sin genre?

Gør teksten dig klogere på genreens muligheder og begrænsninger?

Hvordan kan teksten sammenlignes med skønlitterære tekster i andre genrer, der behandler samme tematik?

Litteraturhistoriske perspektiveringer:

Hvordan kan teksten gøre mig endnu klogere på den litterære samtid?

Hvordan kan min viden om den litterære samtid gøre mig endnu klogere på teksten?

Hvordan taler teksten til sin egen tid?

Hvordan kan man se teksten i lyset af nutidens litterære strømninger?

Aktualiserende perspektiveringer:

Hvordan taler teksten ind i aktuelle problemstillinger?

Hvordan ser tekstens problemstillinger ud i nutidens optik?

Perspektiveringer som samtale om tilværelsen:

Hvad siger teksten om tilværelsen?

Hvad er styrken / det interessante ved denne teksts perspektiv på tilværelsen?

Er der almene temaer i teksten, du kan spejle dig i?

Perspektiveringer til fænomenet litteratur:

Hvordan gør teksten dig klogere på, hvad litteratur er, og hvad litteratur kan?

Hvordan adskiller tekstens tilgang til emnet sig fra ikke-skønlitterære tilgange som fx et debatindlæg?

Der kan desuden findes mere om perspektiveringer på [EMUen](#).

Debatterende artikel

Årets censorevalueringer peger på, at der i den debatterende artikel er to store udfordringer: 1) eleverne får ikke positioneret sig nok ift. emnet og teksterne og 2) eleverne har svært ved at inddrage teksternes holdning tilstrækkeligt i deres besvarelser. Dermed bliver det relevant for *Råd & Vink for hf 2023* at have fokus på disse områder.

Positionering

Som det fremgår på side 6, har eleverne en gylden mulighed for at skrive deres holdning til emnet frem allerede i indledningen. Dette kan naturligvis gøres på mange forskellige måder, men for at eleven kan have en bevidsthed om egen holdning til emnet, vil det være afgørende at arbejde med førskrivning, fx som tidligere nævnt via mindmaps eller via øvelsen pro/contra, der findes i næste afsnit. Ved at have en tydelig holdning til emnet, vil elevens personlige stemme skinne igennem.

Pro/contra

Der er som bekendt intet krav om, at eleverne skal anvende danskfaglige begreber i den debatterende artikel (om end de gerne må), idet deres danskfaglighed bliver synlig i den debatterende del af besvarelsen. Med andre ord er der en forventning om, at eleverne anvender fx sproglige virkemidler og er bevidste om, hvilken tone, hvilke appelformer og hvilke argumenttyper, de anvender i deres debatterende artikel, samtidig med at de er meget tekstnære og bruger holdningerne i opgavens tekster i deres besvarelse.

Nedenstående øvelse hører til i førskrivningsfasen, hvor eleverne bevidstgøres om opgavens emne og teksternes holdninger til dette. Tanken er, at eleverne læser samtlige tekster tilhørende opgave 4 og derefter udvælger citater, der kan anvendes i besvarelsen af den debatterende artikel. Eleverne udfylder skemaet ved at indsætte citaterne fra tekst 4a og 4b, som de tænker at inddrage i deres besvarelse. Teksterne positionerer sig enten pro eller contra ift. opgavens overordnede emne, hvilket eleverne naturligvis også skal have blik for i denne øvelse. Når skemaet er udfyldt, vil det for eleven være tydeligt, hvilken holdning teksterne har, og det bliver lettere for eleverne at finde deres egen holdning til emnet, hvilket de følger op på ved på forhånd at reflektere over dette i spørgsmålene under skemaet.

Øvelse i pro/contra		
Opgavens emne:		
	Pro	Contra
Tekst 4a		
Tekst 4b		

Hvordan vil jeg inddrage de andre tekster (fx 4c og 4d) i debatten?

Hvad er min holdning til emnet?

Hvordan vil jeg tydeliggøre min holdning?

Her kan du fx overveje, om du vil bruge en særlig tone, hvilke appelformer du vil benytte dig af, hvilke sproglige virkemidler der inddrages og hvilken argumenttype du primært vil gøre brug af.

Hvilke citater fra opgavens tekster (4a, 4b, 4c og evt. 4d) vil jeg benytte for at få min holdning igennem?

Oversigt over opgaver og emner fra 2018-2023

Der findes efterhånden en solid opgavebank, der med fordel kan anvendes i den daglige træning af opgavegenrerne. Nedenfor ses en oversigt over skriftlige eksamenssæt siden de første vejledende sæt fra 2018. Alle skriftlige opgavesæt findes i Prøvebanken.

Opgavesæt	Analyserende	Debatterende
Vejledende opgavesæt 1	Børn og forældre i kunst og litteratur Kropsfremstillinger	Hvad litteraturen kan betyde for os Grænseoverskridende adfærd mellem kønnene
Vejledende opgavesæt 2	Fremstillinger af parforhold Den politiske tale Reklamefilm der påvirker forskelligt	Nødvendigheden af digital dannelse
Maj 2019	Forældre og børn Kærlighed i lyrik Grænser mellem dokumentar og fiktion	Interesse for litteratur

Opgavesæt	Analyserende	Debatterende
August 2019	<p>Skildringer af kvinders livsbetingelser i Det Moderne Gennembrud</p> <p>Det sagte og usagte i samtaler</p> <p>Menneskets vilje til at overskride egne grænser</p> <p>Moderroller i kunst og litteratur</p> <p>Kommunikation og retorik i lejlighedstaler</p> <p>Virkemidler i kampagner</p>	Holdninger til nyhedsformidling
December 2019	<p>Livsforandrende begivenheder</p> <p>Skildringer af engle i litteratur</p> <p>Forholdet mellem fantasi og virkelighed</p>	Grænser mellem reality og dokumentar
Maj 2020	<p>Problematisk relationer</p> <p>Ung og sårbar</p> <p>Klima og kommunikation</p>	True crime
Juni 2020	<p>Livskriser</p> <p>Sociale mediers indflydelse på relationer mellem mennesker</p> <p>Menneskets forhold til naturen</p>	Digitale teknologier og undervisning
August 2020	(Fabeltræk)	Læsning, fordybelse og indsigt

Opgavesæt	Analyserende	Debatterende
December 2020	Tekster med eventyrlige træk Modsætninger og magtforhold Dannebrog som symbol	Krænkende sprogbrug
Maj 2021 (20/5)	Fortællinger om de voksnes verden Skildring af sorg Faglig formidling	Influencers ansvar
Maj 2021 (21/5)	Kommunikation og konflikter Venskabets betydning Krisekommunikation	Iscenesættelse og dramatisering i dokumentarer
August 2021	Modsætninger i eventyr Portrætdokumentaren Følelser og identitetsdannelse	Sprogbrug og bandeord
December 2021	Fantasi Humor i kampagnefilm Den gode indledning	Indflydelsen fra engelsk i det danske sprog
Maj 2022	Forventninger Fællesskabets betydning Vinteren som symbol	Er lydbøger snyd?
August 2022	Fortællinger med fabeltræk Undertrykkelse og magtanvendelse Taler til ungdommen	Kønsneutralt sprog

Opgavesæt	Analyserende	Debatterende
December 2022	Det usagte Kampagnofilm, der bryder tabuer Selvværdsproblemer	Fremstillinger af sårbare mennesker
Maj 2023	Menneskets forhold til døden Den selviscenesættende kunstner Takketaler	Kvindefremstillinger i krimier

Ressourcer til arbejdet med skrivning og de to skrivegenrer

Centrale styredokumenter med både konkrete eksempler på elevbesvarelser og forslag til øvelser kan findes her: <https://emu.dk/hf/dansk/proever-og-eksamen?b=t430-t441>

Andre væsentlige dokumenter om skriftlighed i undervisningen kan findes her: <https://emu.dk/hf/dansk/skriftlighed?b=t430-t441>

Samlet oversigt over eksamensopgaver (stx, hf, GIF og dsa A og B) kan findes her: <https://docs.google.com/document/d/1qn-8o1D8GVqErcN9EqbK8srGPaqfC-ILKTOshnqK64I/edit#heading=h.dh6vm5kmjoa1>